

יחידה 15: ראש השנה פרק ב משנה ה

התכנסות העדים בירושלים

המשנה פותחת רצף של משניות העוסקות בחקירת העדים ובקידוש החודש על ידי בית הדין.

משך הוראה מומלץ: 2 שיעורים

מטרות

1. הישג **הבנה ופרשנות**: התלמיד ידע לאן היו מתכנסים העדים וכיצד היו מושכים אותם לבוא, ויבין לאיזה חלק מתהליך קידוש החודש המשנה מתייחסת.
2. הישג **תוכן**: התלמיד יבין מהו תחום שבת – אלפיים אמה – וכיצד הוא קשור למשנתנו.
3. הישג **תושב"ע**: התלמיד ידע מי היה רבן גמליאל הזקן.
4. הישג **הבנה ופרשנות**: התלמיד יבין מהי תקנת רבן גמליאל לעדי החודש ולשאר האנשים המופיעים במשנה, וידע שטעמה הוא שמכיוון שהם יצאו מהתחום בהיתר הם כאנשי העיר שיש להם אלפיים אמה לכל כיוון.

פתיחה

מומלץ להקרין את ציר קידוש החודש על הלוח ולבחון יחד עם התלמידים מה למדו עד עכשיו. הם למדו על העדים שרואים את מולד הלבנה והולכים לבית הדין (גם בשבת!), ולמדו על פירסום קידוש החודש: משואות ועדים. עוד לא למדו כיצד בית הדין חוקר את העדים, וכיצד בית הדין מקדש את החודש. על זה ילמדו במשניות הבאות.

גוף השיעור

א. מבנה

הרישא והסיפא של המשנה עוסקות בנושאים קשורים אך שונים. החלק הראשון עוסק בהתכנסות העדים בחצר בית יעזק, והחלק השני בתקנת רבן גמליאל הזקן.

ב. הבנה ופרשנות

הסיפור של ניר מלווה את הנאמר במשנה זו ובמשניות הבאות, כאן הוא ממחיש את מה שנאמר ברישא של המשנה. המשימה לתלמידים מורכבת מעט: הם צריכים להתאים בין הסיפור של ניר למה שמתואר במשנה, למצוא את המשפטים של ניר שמתאימים למשפטים מהמשנה. לתלמידים מתקשים אפשר במליאה להדגיש ולהפריד את המשפטים של ניר ולתת להם למצוא את המשפטים המתאימים מן המשנה. להלן התשובות הנכונות למשימה 2:

- אני נמצא כאן בחצר גדולה בירושלים שקוראים לה בית יעזק -
חצר גדולה היתה בירושלים, ובית יעזק היתה נקראת,
- בית הדין קרא לי כדי לשמוע את העדות שלי על מולד הלבנה -
ובית דין בודקין אותם שם.

הם הציעו לי מיד להתכבד ולאכול מסעודה גדולה שהכינו בעבור העדים.
וסעודות גדולות עושין להם

אנשי בית הדין משקיעים בעדים כדי שלא יחששו לבוא בפעמים הבאות שמא לא יהיה מי שידאג להם לאוכל -
בשביל שיהי רגילין לבא.

ג. מושגי תוכן

כאן היחידה עוברת לעסוק בסיפא של המשנה. כדי להבינה כראוי יש להכיר את המושג תחום שבת. חשוב שהתלמידים יבינו שיש הבדל בין מי שהתחיל לשבות במקום מסויים שיש לו אלפיים אמה, לבין מי שהגיע מחוץ לתחום בשבת שלא יכול לזוז משם יותר מארבע אמות (כשני מטרים).

משימה 3 מקשרת בין מושג התוכן של תחום שבת לבין מה שנלמד במשנה. התלמידים נדרשים להבין שהסיבה שהעדים לא היו זזים מחצר בית יעזק כל היום היתה שהם יצאו מחוץ לתחום שבת ולכן אינם יכולים לזוז יותר מארבע אמות.

ד. הבנה ופרשנות

משימה 4 עוסקת בהבנה של המבנה שבו כתובה התקנה במשנה שבסיס להבנת התקנה. במשנה זו לא מופיעה הבעיה. אפשר לשאול את התלמידים מה לדעתם היתה הבעיה?

בסעיף ג מופיעים דברי הרב קהתי המסבירים את הטעם לתקנה: כיוון שעדי החודש יצאו בהיתר אל מחוץ לתחום מחשיבים אותם כמו אנשים מתוך התחום, ולכן הם יכולים לזוז אלפיים אמה לכל כיוון.

משימה 5 עוסקת באנשים הנוספים שעבורם נתקנה התקנה – התשובה הנכונה כמובן היא אותו טעם של עדי החודש – התשובה השלישית, שכיוון שהם באו לצורך פיקוח נפש הם באו בהיתר, ולכן הם כמו עדי החודש וכמו אנשי העיר שמותר להם ללכת אלפיים אמה לכל כיוון.

ה. לשון חכמים

בסיפא של המשנה ישנם משפטים שבהם מבנים תחביריים חדשים לתלמידים. 'ולא אלו בלבד אלא אף' וגם 'הרי אלו כ...'. בסעיפים הראשונים התלמידים מתבקשים 'לתרגם' את המשפטים, ובסעיף השלישי לכתוב משפט במבנה זה. משפטים אפשריים:

ולא התלמידים בלבד אלא אף המורים הרי אלו כמי שבית הספר שייך להם.

ולא הנמרים בלבד אלא אף החתולים הרי אלו כחיות טרף האוכלות בשר.

ו. בדרכי חכמו

בפרק זה מופיעים גם רבן גמליאל הזקן וגם רבן גמליאל דיבנה, שניהם משושלת הנשיאים מבית הלל הזקן. אנחנו מעוניינים לנצל הזדמנות זו כדי ליצור סדר אצל התלמידים. מומלץ להתעכב על שושלת הנשיאים, שהשמות יהיו מוכרים לתלמידים ושהם יבינו בין רבן גמליאל הזקן לרבן גמליאל דיבנה.